

سنڌ هاءِ ڪورٽ ڪراچي

C.P. No. D-1606 of 2009

جج جي دستخط سان حڪم

تاريخ

مسٽر جسٽس صلاح الدين پنهور، جج

سامهون:

مسٽر جسٽس عبدالرحمان، جج

درخواست ڪندڙ: راه راست ٽرسٽ (رجسٽرڊ) پاران چيئرمين آغا سيد عطاءُ الله شاه
پاران وڪيل طارق منصور

جوابدار نمبر 1: سنڌ صوبو ذريعي ايڊيشنل ايڊووڪيٽ جنرل سنڌ جواد ديرو

جوابدار نمبر 2: سٽي ضلعي حڪومت ڪراچي لاءِ نمو

ٻڌڻي جي تاريخ: 28.03.2024

فيصلي جي تاريخ: 17.05.2024

صلاح الدين پنهور، ج: هي آئيني درخواست، اسلامي جمهوريه پاڪستان جي 1973 جي آئين جي آرٽيڪل 199 جي تحت، هڪ رجسٽرڊ ٽرسٽ طرفان ترجيح ڏني وئي آهي، جنهن جي نمائندگي ان جي چيئرمين طرفان ڪئي وئي آهي. درخواست ۾ موقف اختيار ڪيو ويو آهي ته ”پبلڪ ليويٽيز“ جو استعمال هڪ ناگزير حياتياتي ضرورت آهي، جيتوڻيڪ درخواستگذارن بار بار مطالبو ڪيو ته اهڙي بنيادي ضرورت کي عام ماڻهن خاص ڪري عورتن کي فراهم ڪيو وڃي، پر جوابدار ڪو به ڌيان نه ڏئي رهيا آهن، ان ڪري سندن اهڙي سستي واري روش آهي. نه رڳو ماحول کي خراب ڪرڻ پر خاص ڪري عورتن لاءِ وڏيون مشڪلاتون به وڌي رهيون آهن. جوابدارن جو اهو فرض آهي ته هو عوامي هنڌن تي عوامي غسل خانن جي سهولت فراهم ڪن جن ۾ بس اسٽاپ، مارڪيٽ، شاپنگ سينٽر، پارڪ، سرڪاري آفيسون، اسپتالون وغيره شامل آهن، درخواستگذار جي بار بار درخواستن تي جوابدار نمبر 1 ڪجهه سرڪاري غسل خانو تعمير ڪرايو. شاهراهه فيصل جي ڪجهه بس اسٽاپن تي پر ساڳئي وقت هر بس اسٽاپ تي دڪان به ٺاهيا ويا، جيڪي بغير نيلاي جي پنهنجي من پسند ماڻهن کي الٽ ڪيا ويا، جڏهن ته درخواستگذار طرفان ان جو نه مطالبو ڪيو ويو هو ۽ نه ئي اهو عوامي. مطالبو ته مريضن لاءِ اسپتال ۾ ۽ شاگردن لاءِ اسڪولن/ڪاليجز ۾ موجود غسل خانو يا ته ڪم نه ڪيو ويو آهي ۽/يا صحيح طرح صاف/برقرار نه آهن؛ 19 نومبر تي سڄي دنيا ۾ ٽوائٽ جو عالمي ڏهاڙو ملهائيو پيو وڃي، جيئن گڏيل قومن جي اداري (يو اين او) ان ئي ڏينهن کي ٽوائٽ جو عالمي ڏينهن قرار ڏنو آهي ۽ اعلان ڪيو آهي ته اسان عالمي سطح تي صفائي جي بحران کي منهن ڏئي رهيا آهيون. اهو ئي سبب آهي جو اڄ تائين 3.6 بلين ماڻهو انتهائي خراب ۽ غير صحي حالتن ۾ زندگي گذاري رهيا آهن جن ۾ گهٽ معيار جي ٽوائٽس يا ڪو به ٽوائٽ نه آهي جيڪي انهن جي صحت لاءِ نقصانڪار آهن ۽ انهن جي ماحول کي پڻ آلوده ڪن ٿا ۽ اهي جيڪي صفائي جي مناسب ضابطن جي پاسداري ڪن ٿا. عوامي صحت جا سٺا منصوبا زير زمين پاڻي جي حفاظت لاءِ ضروري آهن، پر جتي اهي غير موجود آهن، اتي انساني فضلا دريائن، ڍنڍن، مٽي ۽ يقيناً زميني پاڻي کي آلوده ڪري سگهن ٿا.

2. هر سال، جوابدارن کي ضروري آهي ته هو آگاهي وڌائڻ لاءِ غسل خاني جي بهتر ماحول لاءِ، پر اهي عام ماڻهن خاص ڪري عورتن کي غسل خاني جا بهتر انتظام/ماحول مهيا ڪرڻ لاءِ ڪو به قدم کڻڻ ۾ ناڪام ويا آهن. تنهن ڪري، درخواست ڪندڙ هيٺين رليف لاءِ درخواست ڪئي آهي:

1. اهو اعلان ڪرڻ لاءِ ته پبلڪ ٽوائليٽ ۽ ٽوائليٽ استعمال ڪندڙ جا بنيادي بنيادي حق انساني حق، ناگزير حياتياتي ضرورت هجڻ جي ڪري، ۽ تمام هنڌن تي فعال پبلڪ ٽوائليٽس جو مناسب تعداد، جنهن کي عوام اڪثر پائيدار صفائي سان رابطو ڪري، صحت، آرام، عزت لاءِ لازمي طور تي ضروري آهي. عام عوام جي وقار، عزت نفس ۽ ذهني سکون (بشمول عورتن ۽ ٻارن) ۽ ان جي مناسب سار سنڀال/ صفائي سٽرائي واري ماحول کي فروغ ڏيڻ ۽ قوم جي تصوير کي وڌائڻ لاءِ سازگار آهي.
 2. جواب ڏيڻ واري نمبر 1 کي هدايت ڪرڻ لاءِ ته ان ڳالهه کي يقيني بڻائي ته پاڻي ۽ صفائي سٽرائي جي گهريل شرطن سان گڏ پبلڪ ٽوائليٽس (مرد ۽ عورت) ٽن مهينن اندر تعمير ڪيا وڃن ۽ فعال ڪيا وڃن، سڄي سنڌ جي سمورن عوامي هنڌن تي، بشمول سمورن بس اسٽاپن، مارڪيٽن، پوليس اسٽيشنن تي. ، ٽي پي او آفيسون. سرڪاري اسپتالون، اسڪول، ڪاليج، مزارون، اي ڊي او آفيسون، ٽائون ناز آفيسون، پارڪ، يوٽيلٽي اسٽور، پاسپورٽ آفيسون، نادرا آفيسون، پکنڪ پوائنٽس، سياحتي جڳهون، ميوزيم، قبرستان، راند جا ميدان ۽ بئنڪون.
 3. جواب ڏيڻ واري نمبر 2 کي هدايت ڪرڻ لاءِ انهي ڳالهه کي يقيني بڻائڻ لاءِ ته پبلڪ ٽوائليٽس (مرد ۽ عورت) گهريل پاڻي ۽ صفائي جي حالتن سان گڏ تعمير ڪيا وڃن ۽ ٽن مهينن اندر فعال ڪيا وڃن، CDGK جي حدن ۾ سڀني عوامي هنڌن تي؛ جنهن ۾ سمورا بس اسٽاپ، مارڪيٽون، مزارون، پارڪ، اوور هيڊ برجز کان هيٺ، پوليس اسٽيشنن جي ويجهو، ٽي پي او آفيسون، گورنمينٽ اسپتال، اسڪول، ڪاليج ۽ اي ڊي او آفيسون، ٽائون ناظمون جون آفيسون، يوٽيلٽي اسٽورز، پاسپورٽ آفيسون، نادرا آفيسون، پکنڪ وغيره. پوائنٽون، سياحتي جڳهون، عجائب گهر، قبرستان، راند جا ميدان ۽ بئنڪ وغيره.
 4. جواب ڏيڻ وارن کي هدايت ڪرڻ لاءِ فوري طور تي "عوامي ٽوائليٽس" (مرد ۽ عورت) لاءِ پاڻي جي ڪنيڪشن سان گڏ جڳهن جي نشاندهي ڪرڻ/منقطع ڪرڻ ۽ مهيا ڪرڻ ۽ ان سان گڏ تعمير ڪرڻ لاءِ فلانٽروپسٽس ۽ پبلستي ايڊيڪٽ ڪمرشل فرمز، ٺاهيندڙن ۽ موبائيل فون ڪمپنين وغيره کي دعوت ڏيڻ/توجه ڏيڻ، "عوامي پلائي" جي هن مقصد جي خدمت ڪندي اهڙن "پبلڪ ٽوائليٽس" جي مالڪ ۽ انتظام ڪرڻ سان گڏ، ڪراچي ۽ سنڌ صوبي جي ٻين عوامي هنڌن تي، انهن جي فرم/پراڊڪٽس جا مناسب پبلستي بورڊ لڳائڻ، خرچن جي بار کان بچڻ جي امڪان سان. سرڪاري خزاني تي ۽ عام عوام کان بغير ڪنهن فيس جي.
 5. جواب ڏيندڙ نمبر 1 کي هدايت ڪرڻ لاءِ ته اهو يقيني بڻايو وڃي ته "عوامي ٽوائليٽس" (مرد ۽ عورت) سڀني صوبائي کاتن جي عمارتن ۾ خاص طور تي صحت ۽ تعليم کاتي جي عمارتن ۾ فعال ڪيا وڃن، جن ۾ پاڻي ۽ صفائيءَ جي گهريل شرطن کي فوري طور تي پورو ڪيو وڃي.
 6. جواب ڏيڻ وارن کي هدايت ڪرڻ لاءِ "ٽائليٽ استعمال ڪندڙن جي حقن" لاءِ شعور پيدا ڪرڻ لاءِ قدم کڻڻ لاءِ، ٽوائليٽ ۽ صفائي سٽرائي جي حالتن کي بهتر ڪرڻ لاءِ، جيڪي صحت ۽ صفائيءَ واري ماحول جي سڌاري لاءِ سازگار آهن.
 7. جوابدارن کي هدايت ڪئي وڃي ته هن درخواست جي قيمت ۽ خرچ درخواست ڪندڙ کي ادا ڪن ۽ نذير جي انسپيڪشن جي فيس ادا ڪن (جيڪڏهن ڪو به هجي)، چاڪاڻ ته، درخواست ڪندڙ جي راه راست ٽرسٽ ڪنهن به قسم جي فنڊ گڏ ڪرڻ واري سرگرمي ۾ ملوث ناهي.
3. درخواستگذار ڪراچي ۾ سرڪاري ٽوائليٽ جا انگ اکر ڏيکاري بيان پڻ داخل ڪرايو، جيڪو هن ريت آهي:

1. "ڪراچي ۾ ڪل 182 قبرستان آهن، جن مان 163 مسلمانن لاءِ ۽ 19 غير مسلمان لاءِ آهن، 70 سٽي بسٽرڪٽ گورنمينٽ ڪراچيءَ جي ماتحت آهن، جڏهن ته 112 انجمنن جي سنڀال هيٺ آهن، پر انهن ۾ پبلڪ ٽوائلٽ جون سهولتون آهن. نه آهي." انهن قبرستانن ۾

2. ڪراچي ۾ 970 کان وڌيڪ چوڪ/بس اسٽاپ آهن ۽ سي ڊي جي ڪي هن وقت تائين 250 کان وڌيڪ بس اسٽاپ دڪان کولڻ ۽ ڪمرشل بل بورڊز وغيره لاءِ ڪرائي تي ڏئي چڪا آهن پر لاڳاپيل انتظاميه پبلڪ ٽوائلٽ جي سهولت فراهم ڪرڻ ۾ ناڪام رهي آهي.

3. ڪراچي ۾ 18 ٽائون ۽ 178 يونين ڪائونسلون آهن ۽ انهن مان هر هڪ ۾ ٻن کان وڌيڪ شاپنگ سينٽر/مارڪيٽون آهن جن ۾ پبلڪ ٽوائلٽ جي سهولت موجود ناهي.

4. هتي 133 کان وڌيڪ جنرل اسپتالون/ڪليڪون آهن، جن ۾ مريضن لاءِ سرڪاري ٽوائلٽ جون سهولتون موجود نه آهن ۽ انهن اسپتالن جي ٻاهران انتظار ڪندڙ گائڏين جي سوارن لاءِ.

5. نادرا آفيسن، ٽائون ناظمن جي آفيسن، پاسپورٽ آفيسن، تعليمي ادارن، يوٽيلٽي اسٽورن، پڪنڪ پوائنٽس، سياحتي هنڌن تي پبلڪ ٽوائلٽ جون سهولتون موجود ناهن.

6. سي ڊي جي ڪي جي سکيا واري ڪائونسل ڪيماري ٽائون ۾ 6 (6) پبلڪ ٽوائلٽس ۽ لياري شهر ۾ 7 پبلڪ ٽوائلٽس جي لسٽ جمع ڪرائي آهي پر ان جي زباني نشاندهي ڪئي وئي آهي ته شهر ۾ صرف 19 پبلڪ ٽوائلٽس موجود آهن. ڪراچي جيئن ته مٿي پيرا 1 کان 5 ۾ ذڪر ڪيل پبلڪ ٽوائلٽس جي گهربل تعداد جي خلاف.

7. اهڙي طرح سنڌ صوبي جي سمورن شهرن ۽ ڳوٺن ۾ اهڙين پبلڪ ٽوائلٽ جي ضرورت آهي، جنهن جو جوابدار نمبر 1 ذميوار آهي.

4. درخواستگذار جي وڪيل دليل ڏيندي چيو ته درخواست اسلامي جمهوريه پاڪستان جي 1973ع جي آئين ۾ درج عوامي مفاد ۾ آهي ۽ پاڪستان گڏيل قومن جي ٻارن، عورتن ۽ معذورن جي حقن بابت ڪنوينشن تي دستخط ڪندڙ هجڻ جي ڪري انهن جي حقن جو حقدار آهي. ان جي شهرين کي صحت، حفاظت ۽ صاف ماحول فراهم ڪرڻ جو پابند آهي. اهو تجويز ڪيل عوامي ٽوائلٽس جي حوالي سان خط و ڪتابت/تخصيص رپورٽ تي پڻ انحصار ڪيو آهي ۽ گڏوگڏ گڏيل قومن جي بين الاقوامي معاهدن جي حمايت ۾ ان جي تجويزن جي حمايت ۾.

5. ان تجويز ۾ ڪو به غلط نه آهي ته صحت، حفاظت ۽ صاف سٿري ماحول جي فراهمي هن ملڪ جي هر شهري جو اڻ ڪٽ حق آهي.

AAG ۽ عوام جي وڪيلن جي وڪيل پڻ اعتراف ڪيو آهي ته عوامي هنڌن تي عوامي ٽوائلٽس جي کوٽ/غير موجودگيءَ سبب عورتن ۽ خاص طور تي ٻارن کي تمام گهڻي تڪليف ٿي رهي آهي. جڏهن ته، سي ڊي جي ڪي جي وڪيل ڪراچي ۾ عوامي هنڌن تي عوامي ٽوائلٽس جي تفصيل سان بيان داخل ڪيو جيڪو هن ريت آهي:

سيريئل	پارڪ جو نالو	جڳھ	ڊويزن	ريمارڪس
1	هل پارڪ	پي اي سي ايڇ ايس	III	ساڳيو
2	تعليمي باغ	گلبرگ	IV	ساڳيو
3	باغ جناح	فاطمه جناح روڊ	II	ساڳيو
4	گلشن جناح	ڊاڪٽر ضياءُ الدين روڊ	II	ساڳيو
5	باغ ابن قاسم	ميرن ڊرون روڊ	اي	ساڳيو
6	ايس ٽي-22	ڪلفٽن بلاڪ-V	اي	ساڳيو
7	ايس ٽي-10	ڪلفٽن بلاڪ II	اي	ساڳيو
8	امير خسرو پارڪ	ڪلفٽن بلاڪ 04	اي	ساڳيو

6. ان کان علاوه، رڪارڊ مان ظاهر ٿئي ٿو ته لوڪل گورنمينٽ ٻيپارٽمينٽ ڪراچي ڊويزن اندر عوامي صفائي سٽرائي واري منصوبي تي عملدرآمد جي نگراني ڪرڻ لاءِ سمورن لاڳاپيل اسٽيڪ هولڊرز تي مشتمل هڪ ڪميٽي جوڙي آهي. وڌيڪ اهو به لکيو ويو آهي ته مختلف پبلڪ ٽوائلٽس جي فوري مرمت جي ضرورت آهي. سهولتن جي هڪ فهرست جنهن کي فوري طور تي تيار ٿيڻ جي ضرورت آهي مناسب طور تي پيش ڪيو ويو آهي ۽ غور لاءِ رڪارڊ تي رکيل آهي جنهن ۾ چيو ويو آهي:

عوامي ليٽرين جي فهرست جن کي مرمت جي ڪم جي ضرورت آهي

(صدر زون)

سيريئل نمبر	جڳھ
1	لي مارڪيٽ (انڊروني) نمبر III
2	ايمپريس مارڪيٽ (ويجهو خشڪ ميوو مارڪيٽ)
3	مڪيه صدر جي آفيس (عورتن) پريڊي اسٽريٽ
4	حسن علي هاڻي مارڪيٽ، رنچور لائين
5	فريئر مارڪيٽ، شاهاه لياقت
6	ميٿيادر، نٽو بس اسٽاپ، لي مارڪيٽ
7	بابائي اردو روڊ، نزد قسمت ناله
8	هيرا لال گناترا روڊ، رنچور لائين
9	پنڪها لائين، رنچور لائين
10	مراد خان روڊ (گارڊن) يو سي 7، زو
11	ڪاڪا اسٽريٽ، اولڊ حاجي ڪيمپ، يو سي 1، آف نشتر روڊ
12	رگهو دانا اسٽريٽ، يو سي 6، جمبلا اسٽريٽ کان پري
13	ريگل چوڪ، يو سي 8، پريڊي اسٽريٽ
14	ويجهو ساحل پارڪ (02 سيٽون)، عورتون ۽ مرد، ميرين برائيو روڊ
15	KMC ٽڪونه ليٽرين، اوليا مسجد جي ويجهو، نشتر روڊ
16	ٽانگا اسٽينڊ لي مارڪيٽ يو سي 10
17	بندي علي قاسم علي روڊ، موسيٰ لين
18	ڪڏا مارڪيٽ

7. اهو پڻ رڪارڊ تي آندو ويو آهي ته لاڳاپيل کاتي هيٺ ڏنل هنڌن تي نون عوامي ٽوائلٽس جي تعمير جي تجويز پڻ ڏني آهي، جيئن:

نئين عوامي ليٽرين جي تعمير جي تجويز

سيريئل نمبر	جڳھ
1	محمود شاهه روڊ، اسپينسر اسپتال جي پوئين پاسي، ٽمبر مارڪيٽ
2	محمود شاهه روڊ، اولڊ حاجي ڪيمپ، لنڊا بازار
3	بولٽن مارڪيٽ جي ويجهو ڪچري جي ٽوڪري

4	ينگ بسينڌ روڊ جي ڪنڊ تي ، الله رکي پارڪ
5	ايم اي جناح روڊ، ايڏي سينٽر جي سامهون، بس اسٽاپ
6	ايبول جي ڊنشا روڊ ، ينگ بسينڌ روڊ جو جنڪشن
7	ايم اي جناح روڊ، سعيد منزل، بس اسٽاپ
8	ڪڪڙي گرائونڊ گيٽ (عورتون ۽ مرد)
9	ماڙي پور روڊ ويجهو TCF اسڪول (مرد)
10	مرزا آدم خان روڊ نزد پي آءِ اسٽاپ (مرد)
11	راحت هوٽل نزد ميوا شاھ پل (مرد)
12	فقير محمد درا خان روڊ نزد شاهين اسڪول

8. ايڊيشنل ايڊووڪيٽ جنرل سنڌ سنڌ جي مختلف ٽي ايم ايز ۾ ٽوائلس جي تفصيل سان منسلڪ دستاويزن سميت بيان جمع ڪرايو ، جيڪي هي آهن:

1. ٽي ايم اے ڊگري پبلڪ ٽوائلس ڊگري ۽ ٽي جي محمد بس اسٽاپن ۽ مسجدن جي ويجهو موجود آهن.
2. ٽي ايم اے مٺي مٺي ٽائون ۾ 13 پبلڪ ٽوائلس موجود آهن.
3. ڊي سي او عمرڪوٽ 9 پبلڪ ٽوائلس موجود آهن.
4. ڊي سي او دادو ضلعي ۽ تعلقي هيڊ ڪوارٽر دادو ۾ 10 پبلڪ ٽوائلس موجود آهن .
5. ڊي سي او جيڪب آباد سٽي ۽ ٽي ايم اي جيڪب آباد ۾ 6 پبلڪ ٽوائلس موجود آهن .
6. ٽي ايم اي بدين بدين شهر ۾ 21 پبلڪ ٽوائلس موجود آهن .
7. ڊي سي او شهيد بينظير آباد 11 پبلڪ ٽوائلس موجود آهن.
8. ڊي سي او شڪارپور 22 پبلڪ ٽوائلس موجود آهن.
9. ڊي سي او گهوٽڪي گهوٽڪي ڪانڊ، ميرپور ماٿيلو ۽ اوڀرو ۾ عوامي استعمال لاءِ پبلڪ ٽوائلس موجود آهن.

سيريل نمبر	صحت جي سهولتن جو قسم		پائپ ٿيل عوامي ٽوائلس جو نالو
	مرد	هڪ عورت	
1	120	120	PMC اسپتال، نواب شاھ
2	20	5	اي ڊي او (صحت) آفيس شهيد بينظير آباد
3	14	10	THQ اسپتال
4	45	45	آر ايڇ سيز
5	38	38	بي ايڇ يوز

65	65	سرڪاري ڊسپينسري / MCH سينٽر	6
283	302	ڪل عورتن ۽ مردن جون	

9. ايڊيشنل ايڊووڪيٽ جنرل سنڌ ڪمشنر حيدرآباد ڊويزن جي رپورٽ پيش ڪئي، جنهن ۾ پبلڪ ٽوائلس جي تعمير ۽ سار سنڀال جو تفصيل هن ريت آهي.

ضلعو	تعلقو جو نالو	تعمير ٿيل عوامي ٽوائلس جي جڳھ	تعمير / سار سنڀال	جڳھ جتي عوامي ٽوائلس تعمير ڪيا ويندا	ڪرڻ / برقرار رکڻ
حيدرآباد	حيدرآباد شهر	1. بس اسٽاپ بڪرا منڊي هالا روڊ 2. مارڪيٽ اسڪوائر سامهون: پوسٽ آفيس مارڪيٽ 3. ٽاور مارڪيٽ (مٺي ۽ ڳاڙهي مارڪيٽ) 4. فقير ڪا پير پرسان مائي خيرِي مسجد			
	لطيف آباد	1. بدين بس اسٽاپ 2. گرِين بيلٽ يونٽ نمبر 7، لطيف آباد	TMA لطيف آباد		
ٽنڊو محمد خان	ٽنڊو محمد خان	2 ٽوائلس ويجهو واسائي جو پير يو سي نمبر 3، ٽي ايم خان سٺي	ٽي ايم اي، ٽي ايم خان	2 ٽوائلس ويجهو ٽي ايم خان سٺي	ٽي ايم اي، ٽي ايم خان
		پراڻي جنرل بس اسٽاپ يو سي نمبر 1 ٽي ايم خان سٺي ۾ 2 ٽوائلس	ٽي ايم اي، ٽي ايم خان		
	بلدي شاه ڪريم	درگاه بلدي شاه ڪريم ۾ 6 ٽوائلس عورتن جي ويٽنگ رومن ۾ 2 ٽوائلس، بٿوري روڊ بس اسٽاپ پنياري موري بس اسٽاپ تي هڪ ٽوائلس	ٽي ايم اي بلدي شاه ڪريم ٽي ايم اي بلدي شاه ڪريم ٽي ايم اي بلدي شاه ڪريم	ٽي ايم اي	
ٽنڊو الهيار	ٽنڊو الهيار	ٽنڊو الهيار جي مين بس اسٽاپ تي 2 ٽوائلس ٺاهيا ويا	ٽرانزيڪشن آفيسر/ ٽي ايم او ٽنڊو الهيار	ميونسپل باغ جي احاطي ۾ 2 ٽوائلس ٺاهيا ويندا	ٽرانزيڪشن آفيسر/ ٽي ايم او ٽنڊو الهيار
مٽياري	مٽياري	-	-	مٽياري خيبر، اوڊيرولال اسٽيشن ۽ نصرپور ۾ 12 پبلڪ ٽوائلس ٺاهيا ويندا.	ٽي ايم اي مٽياري
	هالا	پٽ شاه تائون	TMA هالا	آدو رام پٽ شاه جي ويجهو ۽ الله چوڪ جي ويجهو	TMA هالا

TMA سعیدآباد	1. سول اسپتال 2. عوامي پارڪ	ٽي ايم اي سعیدآباد	1. قبرستان نمبر 1 2. جامع مسجد	نيو سعیدآباد	
غير فعال EDO دادو (W&S) موجوده XEN بلڊنگ پبلڪ هيٺ ڊپارٽمينٽ دادو ۽ سڀ TMEs ضلعي دادو	1. سول اسپتال دادو 2. ڊي ايڇ او دادو 3. BHC مخدوم بلاول 4. پولي ٽيڪنڪ انسٽيٽيوٽ دادو 5. اي ڊي او سي ڊي ڊي 6. گورنمينٽ انسٽيٽيوٽ آف بزنس اينڊ ڪمرشل ايجوڪيشن دادو 7. ZTB دادو 8. ڊي ايف او دادو 9. گورنمينٽ گرلز ڪاليج دادو ۽ 10 ٽوائليٽ 10. يونيلٽي اسٽور دادو 11. اي سي آفيس دادو 12. مختيار ڪار آفيس دادو 13. نيو بس ٽرمينل دادو	ٽي ايم اي دادو	1. بس اسٽينڊ تي 4 ٽوائليٽ 2. شاه جهان پارڪ دادو اسٽينڊ تي 4 ٽوائليٽ	دادو	دادو
	1. اي سي آفيس جوهي 2. ليڪڪ آفيس جوهي 3. تعلقي اسپتال جوهي 4. آر ايڇ سي برگبالا	-	-	جوهي	
	1. اي سي آفيس KN شاه 2. مختيار ڪار آفيس جو اين شاه 3. تعلقي اسپتال اين شاه 4. RHC سائيٽ روڊ	-	-	ڪي اين شاه	
	1. تعلقي اسپتال ميھڙ	ٽي ايم اي مهر	1. مصطفيٰ خان بيٽو اسٽور ميھڙ	مهر	

	<p>2. آر ایچ سي رنڌڻ</p> <p>3. پونه گوٽ</p> <p>4. اي سي آفيس ميهڙ</p> <p>5. باختيار آفيس مهر</p> <p>6. گورنمينٽ پولی ٽيڪنڪ انسٽيٽيوٽ مهر</p>		<p>2. مسافر خانہ فرید آباد بس اسٽاپ</p>		
	-	TMA بدین	<p>1. حیدرآباد بس اسٽاپ، بدین</p> <p>2. گولارچي بس اسٽاپ، بدین</p> <p>3. کاتن بس اسٽاپ، بدین</p> <p>4. خوشکي بس اسٽاپ، بدین</p> <p>5. سرجاني بس اسٽاپ، بدین</p>	بدین	
	-	TMA ایس ایف راھو	<p>1. بدین ڪراچي روڊ، گولارچي</p> <p>2. جامع مسجد، گولارچي</p> <p>3. تعلقہ اسپتال گولارچي جي پويان</p> <p>4. سام نالا عملو گنهور ٿاڻون</p>	ایس ایف راھو	بدین
	ٽي ایم اي ماتلي	جنرل بس اسٽاپ ماتلي	-	نراس	
	ٽي ایم اي تلھار	جنرل بس اسٽاپ تلھار	-	تلھار	
	TMA ٽنڊو باگو	جنرل بس اسٽاپ ٽنڊو باگو	-	ٽنڊو باگو	
		مارڪيٽ ڪميٽي، نواب شاھ	<p>مارڪيٽ ڪميٽي</p> <p>آفيس، نواب شاھ</p> <p>نيو سبزي منڊي، نواب شاھ</p> <p>SJS آفيس مارڪيٽ ڪميٽي، سبزي منڊي، نواب شاھ</p>	نواب شاھ	شهيد بينظير آباد
	پوليس کاتي نواب شاھ	پي ایس اینرپورٽ نواب شاھ	پوليس کاتو	PSA سيڪشن	
	-	-		پي ایس بي سيڪشن	
	-	-		پ پ تعلقو	
	-	-		ایس ایس پي آفيس	
	-	-	ريجنل پاسپورٽ آفيس نواب شاھ	ريجنل پاسپورٽ آفيس نواب شاھ	

			ڊي سي آفيس
			ضلعي اڪائونٽس آفيس
		بلڊنگ ڊپارٽمينٽ	ايس اي ڪم ۽ خدمتون
			ڊپٽي ڊائريڪٽر زراعت توسيع
			اي ڊي او (صحت)
			XEN بلڊنگ ڊويزن
			XEN تعليم جو ڪم
		تعليمي ڪم	XEN هاء ويز ڊويزن
			ضلعي پبلي آفيسر
			اي سي نواب شاھ
			مختيار ڪار نواب شاھ
			AEN بلڊنگ سب ڊويزن ون نواب شاھ
		بلڊنگ ڊپارٽمينٽ/TMA نواب شاھ	سانگهڙ بس اسٽاپ نزد ريلوي لائين نواب شاھ
	جي ڊي بروهي ڪائن فيڪٽري	ورڪس اينڊ سروسز ڊپارٽمينٽ	بي ايڇ يو ڪرم جمالي
	جي ڊي قابل زرڌاري		الله بخش مگسي
	جي ڊي لائين تي نواب شاھ		BHU خير بخش
	جي ڊي عثمان لاڙڪ		BHU Treemore
	جي ڊي قابل زرڌاري		MCH سينٽر منو آباد
	جي ڊي علي حسن مگسي		ايم سي ايڇ سينٽر نور نواز زرڌاري
	جي ڊي نيازي خان سيال		-
		الفلاح بئنڪ	الفتح بئنڪ لميٽيڊ نواب شاھ
			10 غسل خانو/پبلڪ ٽوائلٽس شهيد بينظير ڀٽو ميوزيم، آرٽ گيلري ۽ پبلڪ پارڪ، نواب شاھ
			EDU ڊپارٽمينٽ تعليم ۽ خواندگي کاتي جي عوامي هنڌن تي 10 پبلڪ ٽوائلٽس پرائمري ۽ هائير سيڪنڊري اسڪولن ۾ 1668 ٽوائلٽس

			تعليم ۽ خواندگي کاتي جي عملي لاءِ 50 ٽوائٽ		
		پوليس کاتي نواب شاھ	پي ايس جمال شاھ پي ايس داتار پي ايس گوپچاڻي پي ايس ريس پي ايس بند پي ايس سنٽ ميل		
		بلڊنگ ڊپارٽمينٽ	خودڪار ريس		
		بلڊنگ ڊپارٽمينٽ / ٽي ايم اي رن	درگاه سخي ڄام ڏاتار جي ويجهو		
			آپياشي باغ هلائڻ		
			اسد هوٽل رن ويجهو بس اسٽاپ		
			هوٽل فقير يو سي جهورو		
	جي ڊي رنڊائي مهر		آر ايڇ سي ريس		
	جي ڊي نواز ڏاهري		RHC بند		
	جي ڊي سومار ڪورائي		RHC چونڪ نمبر 3		
	جي ڊي غازي خان پرڳڙي		آر ايڇ سي يار محمد جمالي		
	جي ڊي دوست محمد حسباڻي		BHU ڪريم بخش ڏاهري		
	جي ڊي جهورو شر	TMA ريس	BHU سنٽ ميل		
	جي ڊي عثمان سينار		BHU Bachiri		
	جي ڊي عباس ڪيريو		BHU اصغر آباد		
	جي ڊي خان محمد گرچاڻي		بي ايڇ يو ڄام صاحب		
	منٽ ڄامڙو		BHU ڇهين موري		
			بي ايڇ يو گوپچاڻي		
			MCH سينٽر علي جان بروهي		
			ايم سي ايڇ سينٽر غلام حيدر شاھ		
			ايم سي ايڇ سينٽر محمد شفيع گجر		
			MCH غلام محمد		
		پوليس کاتو	پي ايس سڪرنڊ	سڪرنڊ	

			پي ايس ڪنڊر پي ايس مري جلباڻي پي ايس لخت پي ايس ناصري پي ايس محراب راهو	
		بلڊنگ ڊپارٽمينٽ	اي سي سڪرنڊ	
			حڪم سڪرنڊ	
			ٻارن جو پارڪ Sakrand	
			تعلقو اسپتال	
	جي ڊي زراعت فارم		آر ايڇ سي مهر علي جمالي	
	جي ڊي شاهه عنايت		آر ايڇ سي محرابپور	
	جي ڊي فيصر خان چانڊيو		بي ايڇ يو ڪرم علي جمالي	
	جي ڊي خدر		BHU حسن جمالي	
	جي ڊي ڪالي بخش رند		BHU سڪهيو منھجو	
	جي ڊي گهنوار		بي ايڇ يو مجيد ڪيريو	
	جي ڊي پاران لکيل آهي		BHU Budhal Shah	
	جي ڊي راهمو ڪيريو		BHU پنهل خان چانڊيو	
	جي ڊي پليو ڪيريو	بلڊنگ ڊپارٽمينٽ TMA / سڪرنڊ	BHU دينو شاه	
	جي ڊي سعدي چار		BHU شامل آهن	
	جي ڊي فتح الزرداري		BHU جون لڪمير	
	جي ڊي فضل ڪيريو		بي ايڇ يو جلالاڻي	
	جي ڊي پنھون خان جمالي		BHU هما / فقير	
			BHU محمد خان مگسي	
			BHU ماڊل ڳوٺ	
			بي ايڇ يو مري جلباڻي	
			ايم سي ايڇ سينئر شاه مير زرداري	
			MCH سينئر حاجي مراد علي	
			MCH سينئر ناصر شريف	

			MCH سينئر بخشو مگسي	
			پي ايس قاضي احمد پي ايس بچل پي ايس ڪشورپور پي ايس دولت پور پي ايس پيجو پي ايس علي آباد پي ايس	قاضي احمد
	پي ايس مرزاپور	بلڊنگ ڊپارٽمينٽ	اي سي آفيس قاضي احمد	
		بلڊنگ ڊپارٽمينٽ/TMA قاضي احمد	جمال شاھ روڊ @ فضل شاھ قبرستان قاضي احمد	
		تي ايم اي قاضي احمد	وان اسٽاپ قاضي احمد	
			مرڪزي امام قاضي احمد	
			مني امام بارگاہ قاضي احمد	
			TMA آفيس قاضي احمد	
			امام بارگاہ نان اسٽاپ دولت پور	
			درگاہ حسن شاھ جھانيان شاھپور	
			باب جھانيان شاھپور جھانيان	
	جي ڊي گاند		HRC قاضي احمد	
	جي ڊي الله بخش ڪبير		RHC دولت پور	
	جي ڊي منھرو		آر ايڇ سي شاھپور جھانيان	
	جي ڊي جُونجھان		BHU ڪوٽ مقبول شاھ	
	جي ڊي ٽوٽي		BHU Budo Maher	
	جي ڊي الله بخش فوجي		BHU نواب ولي محمد	
	جي ڊي مير ڪريم بخش ٽالپر		BHU رمضان رح	
			بي ايڇ يو مقيم ٿاھري	
			BHU Khar	
		BHU غلام محمد جمالي		
		بي ايڇ يو ھبيري		

			پُرو منو ڪي جوڪيو		
			BHU Sunsavari		
			BHU پولر		
			بي ايڇ يو چتون شاه		
			MCH سينئر عاقل راهو		
			ايم سي ايڇ سينئر پائي خان جمالي		
			عوامي پارڪ سجاول جي ويجهو هڪ عوامي ٽوائلٽ (مرد)		
		ٽي ايم اي سجاول	گورنمينٽ گرلز ڪاليج سجاول ٽائون پرسنن به پبلڪ ٽوائلٽس (عورت) عورت مسافر گهر	سجاول	
			هڪڙو عوامي غسل خانو (مرد) مين بس اسٽينڊ سجاول ٽائون ويجهو مسافر خانو		
			درگاه شاهه عتيق ۾ 6 مردن ۽ 6 عورتن جي پبلڪ ٽوائلٽس		ڪلڻ
		ٽي ايم اي شاهه بندر	مين بس اسٽاپ چوهڙ جمالي تي عورتن جو ٽوائلٽ	بادشاهه بندر	
			درگاه مسڪين شاه ۾ به مرد ۽ به عورتن پبلڪ ٽوائلٽس		
			پبلڪ ٽوائلٽ جي تعمير جي اسڪيم لاءِ بجيٽ 2012-13 شامل ڪيو ويندو.	ڪلڻ	
				ميرپور ساڪرو	
			عوامي ٽوائلٽس جي تعمير لاءِ ڪا به اسڪيم شروع نه ڪئي وئي آهي.	گهوڙي جي ڍوڙ	
				ميرپور بنورو	
				گاتي	

10. عوامي جوابدار پاران ڏنل تفصيلن کي نظر ۾ رکندي درخواستگذار هڪ بيان قلمبند ڪرايو، جنهن ۾ ڪراچي جي مختلف هنڌن تي پبلڪ ٽوائلٽ جي سهولت نه هجڻ جي نشاندهي ڪئي وئي. مناسب ٿيندو ته درخواست ڪندڙ طرفان داخل ڪيل بيان جو حوالو ڏنو وڃي، جنهن مان ظاهر ٿئي ٿو ته:

1. سي ڊي جي ڪي جي وڪيل رڳو 8 پارڪن جي لسٽ پيش ڪئي هئي باقي 78 پارڪن ۾ اڃا تائين پبلڪ ٽوائلٽ جي سهولت ناهي. نمايان پارڪن جي فهرست ضميمي ” الف “ سان ڳنڍيل آهي .
2. ڪراچيءَ ۾ ڪل 182 قبرستان آهن، جن مان 163 مسلمانن لاءِ ۽ 19 غير مسلم لاءِ آهن، پر ”عوامي ٽوائلٽ“ جي ڪا به سهولت ناهي. نمايان قبرستانن جي هڪ فهرست ضميمه ” A-1 “ سان ڳنڍيل آهي .
3. هتي اٽڪل 33 نمايان مارڪيٽون/شاپنگ سينٽر آهن، پر، اتي ”عوامي ٽوائلٽ جي سهولت“ ناهي. مارڪيٽن جي فهرست ضميمه ”A-2“ جي طور تي ڳنڍيل آهي .

4. اٽڪل 42 نمايان روڊ آهن، پر، اتي ”عوامي ٽوائلٽ جي سهولت“ ناهي. روڊن جي فهرست ضميمه

”A-3“ طور شامل ڪئي وئي آهي.

5. ڪراچي ۾ 970 کان وڌيڪ چوڪ/بس اسٽاپ آهن ۽ سي ڊي جي ڪي هن وقت تائين 250 کان وڌيڪ

بس اسٽاپ دڪان کولڻ/ڪمرشل بل بورڊز وغيره جي نمائش لاءِ ڪرائي تي ڏني چڪو آهي.

6. هتي 133 کان وڌيڪ جنرل اسپتالون/ڪليڪون آهن جن ۾ مريضن لاءِ سرڪاري ٽوائلٽ جي سهولت

نه آهي ۽ انهن اسپتالن جي ٻاهران انتظار ڪندڙ گائڊن جا ڊرائيور به آهن.

7. اهڙي طرح سنڌ صوبي جي سمورن شهرن ۽ ڳوٺن ۾ اهڙن پبلڪ ٽوائلٽ جي ضرورت آهي، جنهن لاءِ

جوابدار نمبر 1 ذميواري آهي.

11. هن جاءِ تي اهو ذڪر ڪرڻ ضروري آهي ته قديم شهر موهن جو دڙو دريافت ٿيو هو. سنڌو ماڻھو جي تهذيب جو

شهر 2600 ق. آثار قديمه جي ماهرن موجب، شهر ۾ عوامي ٽوائلٽ ٿي سگهي ٿي. موهن جو دڙو جي ڊگھي ڊيگھي ۾

پهريون نمبر سمجهيو وڃي ٿو. شهر جي گندي پاڻي جي نيڪال واري نظام جي واهن کي سرن سان ڀريو ويو ۽ چونا پٿر سان

خاص طور تي نيڪال لاءِ علاج ڪيو ويو. گهڻي جا گئر عام طور تي پڪل سرن جا ٺهيل هوندا هئا، جن ۾ ڪنڊن کي ٺاهڻ

لاءِ خاص شڪل واريون سرون هونديون هيون. سرن کي ويجهڙائي سان لڳايو ويو هو ۽ مٿي مارٽر سان سيل ڪيو ويو هو.

گريگوري پوسل (Gregory Possehl) ڏٺو آهي ته وقت گذرڻ سان گڏ ساڳين نالن کي وڌيڪ سرن سان ديوارون بلند ڪري

ٻيهر استعمال ڪيو ويو. نالن گهڻو ڪري ڍڪيل هئا ۽ زير زمين لڪيل هئا. اهي واهه جي پاسي واري ديوار جي چوڌاري

سڪل سرن جي ڀرت سان ڍڪيل هئا. وسيع نالن کي چونا جي پٿرن سان ڍڪيو ويو ۽ پوءِ مٿيءَ جي ڀرت سان ڍڪيو ويو.

پاڻي ۽ ننڍڙا ڌڙا وهڻ ڪري تلاءُ ۽ ٻيو مواد گڏ ڪرڻ لاءِ ڊرينيج سسٽم ۾ ننڍڙا تلاءُ ۽ جال ٺاهيا ويا. اهي وقت بوقت صاف

ڪيا ويندا آهن ۽ "سائي سائي رنگ جي ريل جي ننڍڙن ڍڳن کان تصديق ٿيل آهن جيڪي اسان اڪثر انهن سان ملن ٿا."

ذريعو :

موهن جو دڙو اسٽريٽ نالن سان (پليٽ 9، سر مورٽيمر ويلر، ارلي انڊيا ۽ پاڪستان

کان اشوڪا، لنڊن، ٿامس ۽ هڊسن (1959).

پوشيل، جي ايل (2002). سنڌو تهذيب: هڪ همعصر تناظر. رومن التمر.

12. ورلڊ هيلٿ آرگنائيزيشن (ڊبليو ايڇ او) جي مطابق، صفائي، پاڻي ۽ صفائي وڌي سڙڻ ڪاري آهي، جتي صفائي تي

خرچ ڪيل هر ڊالر سڄي دنيا ۾ ماڻهن ۽ سماج لاءِ صحت جي سار سنڀال جي قيمت گهٽائي ٿي، ان صورت ۾ 5.50 آمريڪي

ڊالر جي واپسي آهي. ڪاش اسان جي حڪومت به اهو ئي سمجهي. جيتوڻيڪ پاڪستان UNO ۽ ان جي ڪيترن ئي اتحادي

ادارن جهڙوڪ WHO، يونيسيف وغيره جو ميمبر آهي، پر ان جي باوجود اسان مختلف قراردادن ۽ ڪنوينشنن تي مڪمل

طور تي عمل نه ڪيو آهي، جن تي اسين دستخط ڪندڙ آهيون. اڃا تائين، اسڪول وڃڻ وارن ٻارن کي، خاص طور تي

ڳوٺاڻن علائقن ۾، حفظان صحت کي متعارف ڪرائڻ جي ڪوشش ڪئي پئي وڃي.

13. 2018 ۾، يونيسيف هڪ پروگرام شروع ڪيو ته جيئن پنجاب اختيارين کي صوبي جي سمورن سرڪاري اسڪولن

۾ ٽوائلٽس ٺاهڻ ۽ هٿ ڏوڻ واري اسٽيشنن کي نصب ڪرڻ ۾ مدد ڏني وڃي، فاطمه شهريار جي رپورٽ. شاگردن کي واش

ڪلبن ۾ منظم ڪيو ويو ۽ صفائي کي فروغ ڏيڻ جي تربيت ڏني وئي. يونيسيف، برطانيه جي ڊپارٽمينٽ فار انٽرنيشنل

ڊولپمينٽ (DFID) جي تعاون سان، هن وقت تائين 10,000 کان وڌيڪ خاندانن کي انهن جي گهرن ۾ ٽوائلٽ ٺاهڻ ۾ مدد

ڪئي آهي. پروجيڪٽ پڻ 500 اسڪولن کي فائڊو ڏئي چڪو آهي، 2,000 استادن ۽ اٽڪل 100,000 شاگردن کي متحرڪ

ڪري ٿو. اهڙيون ڪوششون ملڪ لاءِ اميد جوڳيون آهن، پر اسان کي گهرجي ته اهي سهولتون غريبن تائين پهچائڻ لاءِ پنهنجون ڪوششون وڌائين.

14. اڳتي وڌڻ کان اڳ، اهو ذڪر ڪرڻ ضروري آهي ته ترقي پذير ملڪن ۾ عورتن لاءِ عوامي ٽوائلس جي اهميت رڳو سهولت کان وڌيڪ آهي. هن ۾ صحت، حفاظت، وقار، ۽ صنف برابري سان لاڳاپيل اهم مسئلا شامل آهن. ان ۾ صنف برابري ۽ عورتن جي روزگار واري پاليسي (GEWE تي زور ڏنو ويو آهي جيڪا UNWOMEN پاران 2019-2020 لاءِ وومين بولپمينٽ رپورٽ، سنڌ حڪومت جي تعاون سان ٺاهي وئي، ته جيئن سماجي، سياسي ۽ عوامي سرگرمين ۾ عورتن جي شموليت کي يقيني بڻائي سگهجي. انهن لاءِ سموريون بنيادي ضرورتون بشمول ٽوائلس (ڏسو پاليسي جو صفحو 39، 40 ۽ 62). تنهن هوندي به، هتي ڪجهه اهم سبب آهن ڇو ته عوامي ٽوائلس خاص طور تي انهن علائقن ۾ عورتن لاءِ اهم آهن:

1. صحت ۽ صفائي: صاف ۽ محفوظ ٽوائلس تائين پهچ نه هجڻ ڪري عورتن لاءِ مختلف صحت جا مسئلا پيدا ٿي سگهن ٿا، جن ۾ پيشاب جي نالن جي انفڪشن، گردي جي انفڪشن، ۽ صفائيءَ سان لاڳاپيل ٻيون بيماريون شامل آهن. مناسب صفائي جون سهولتون انهن حالتن جي خطري کي گهٽائڻ ۾ مدد ڪن ٿيون.

2. حيض جي صحت جو انتظام: ترقي پذير ملڪن ۾ ڪيتريون ئي عورتون ۽ ڇوڪريون صفائي سٿرائي جي ناقص سهولتن جي ڪري حيض جي صفائي کي منظم ڪرڻ ۾ چيلينج کي منهن ڏين ٿيون. اهو صحت جي مسئلن ۽ اسڪول يا ڪم کان غير حاضري جو سبب بڻجي سگهي ٿو، غربت ۽ عدم مساوات جي هڪ چڪر کي جاري رکڻ.

3. حمل ۽ ٻار جي سنڀال: حامله عورتون ۽ ننڍڙن ٻارن سان گڏ مائرن کي صاف ۽ خانگي سهولتن جي ضرورت هوندي آهي ته اهي ڊائپر تبديل ڪرڻ، کير پيارڻ ۽ حمل سان لاڳاپيل ضرورتون جو انتظام ڪن.

4. حفاظت ۽ سلامتي: محفوظ، پهچ واري ٽوائلس جي غير موجودگي عورتن کي مجبور ڪري ٿي ته هو کليل ۾ رازداري برقرار رکي، اڪثر اونداهين جي هيٺان. اهو انهن کي زيادتي، تشدد ۽ جانورن جي حملن کان وڌيڪ خطرناڪ بڻائي ٿو. محفوظ صفائي جون سهولتون انهن خطرن کي گهٽائي سگهن ٿيون.

5. رازداري ۽ وقار: خانگي صفائي جي سهولتن تائين رسائي عورتن ۽ ڇوڪرين جي عزت ۽ خود اعتماد جي حفاظت لاءِ ضروري آهي. هي انهن کي انهن جي صفائي جي ضرورتن کي سنڀالڻ ۽ آرام سان منظم ڪرڻ جي اجازت ڏئي ٿو.

6. تعليمي ۽ معاشي مصروفيت کي وڌائڻ: ٽوائلس جي سهولتن جي غير موجودگي غير متناسب طور تي اسڪول جي حاضري ۽ ڇوڪرين جي شموليت کي متاثر ڪري ٿي، خاص طور تي انهن جي حيض واري چڪر دوران. ساڳيءَ طرح، عورتن جي پورهيتن جي شموليت ۽ اجتماعي زندگيءَ ۾ رڪاوٽ بڻيل آهي. مناسب صفائي جي فراهمي اسڪول جي حاضري کي وڌائڻ ۽ عورتن کي معيشت ۾ فعال طور تي حصو وٺڻ جي قابل بنائڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪري ٿي.

7. صنف عدم مساوات کي گهٽائڻ: عوامي ٽوائلس جي فراهمي، جيڪا عورتن جي ضرورتن کي پورو ڪري ٿي، صنف برابري جي طرف هڪ قدم آهي. اهو عورتن ۽ ڇوڪرين جي مخصوص صفائي جي ضرورتن کي سڃاڻي ٿو ۽ پتو پوي ٿو، هڪ وڌيڪ شامل ۽ برابري واري سماج کي فروغ ڏيڻ.

8. ڪميونٽي جي پلائي ۽ ماحولياتي صحت: مناسب صفائي جون سهولتون پاڻي جي ذريعن ۽ ماحول جي آلودگي کي روڪڻ ۾ مدد ڪن ٿيون، انهي سان گڏ ڪميونٽي جي مجموعي صحت ۽ خوشحالي ۾ مدد ڪري ٿي.

15. خلاصو اهو آهي ته، ترقي يافته ملڪن ۾ عورتن لاءِ عوامي ٽوائلس جي فراهمي نه رڳو عوام جي صحت ۽ صفائي جو معاملو آهي. اهو سيڪيورٽي، رازداري، صنف برابري ۽ اڌ آبادي جي معاشي ۽ تعليمي شموليت سان لاڳاپيل هڪ گهڻ رخو مسئلو آهي. ان ڪري حڪومت، اين جي اوز ۽ بين الاقوامي تنظيم لاءِ ضروري آهي ته صفائي سٿرائي جي بنيادي ڍانچي ۾ ترجيح ۽ سيڙپڪاري ڪن جيڪي عورتن ۽ ڇوڪرين جي ضرورتن کي پورو ڪن.

16. ڳوٺاڻن علائقن ۾ عوامي ٽوائلس جو ٻيو اهم مسئلو گهڻ رخو آهي، جنهن ۾ پهچ، سار سنڀال، ثقافتي اصولن ۽ فنڊنگ سان لاڳاپيل چئلينجز شامل آهن. مقامي ڪائونسلون انهن چئلينجز کي منهن ڏيڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪن ٿيون، ڇاڪاڻ ته اهي مٿس ٿيل برادرين جي ويجهو آهن ۽ مقامي حلن کي لاڳو ڪرڻ لاءِ بااختيار آهن. هتي مسئلن تي هڪ ويجهي نظر آهي ۽ مقامي ڪائونسلن جي ڪردار:

1. ڳوٺاڻن علائقن ۾ عوامي ٽوائلس جي پهچ ۽ دستيابي: ڳوٺاڻن علائقن ۾ اڪثر ڪري عوامي ٽوائلس جي کوٽ کي منهن ڏيڻو پوي ٿو، جنهن ڪري رهواسين کي کليل رفع حاجت ڪرڻ تي مجبور ڪيو وڃي ٿو. هن رستي جي کوٽ جاگرافيائي چئلينج، محدود انفراسٽرڪچر ۽ ناقص فنڊنگ جي ڪري ٿي سگهي ٿي.

2. سار سنڀال ۽ صفائي: جيتوڻيڪ جڏهن ٽوائلس موجود آهن، انهن کي وسيلن جي پابندي جي ڪري صحيح طور تي برقرار نه رکيو وڃي ٿو، جيڪي غير محفوظ حالتون آهن، جن جي استعمال کي روڪيو وڃي ٿو ۽ صحت لاءِ خطرو آهي.

3. ثقافتي اصول ۽ طريقا: ڪجهه ڳوٺاڻن برادرين ۾، ثقافتي اصولن جي ڪري يا حفظان صحت جي عملن جي آگاهي جي کوٽ جي ڪري گڏيل يا عوامي ٽوائلس استعمال ڪرڻ جي مزاحمت ٿي سگهي ٿي.

4. صنف مخصوص ضرورتون: ڳوٺاڻن عوامي ٽوائلس اڪثر ڪري عورتن ۽ ڇوڪرين جي مخصوص ضرورتن کي پورو نه ڪندا آهن، جهڙوڪ حيض جي صفائي جي انتظام جون سهولتون، جيڪي انهن جي استعمال کي روڪي سگهن ٿيون ۽ صنف عدم مساوات کي وڌائي سگهن ٿيون.

5. فنڊنگ ۽ وسيلا مختص ڪرڻ: ڳوٺاڻن علائقن کي اڪثر ڪري گهٽ تيان ڏنو ويندو آهي ۽ شهري علائقن جي پيٽ ۾ صفائي جي بنيادي ڍانچي لاءِ فنڊنگ، نتيجي ۾ سهولتون نا مناسب هونديون آهن.

6. رٿابندي ۽ بنيادي ڍانچي جي ترقيءَ ۾ مقامي ڪائونسلن جو ڪردار: مقامي ڪائونسلون پبلڪ ٽوائلس جي سهولتن جي منصوبابندي ۽ ترقيءَ جون ذميواريون آهن. ان ۾ اسٽريٽجڪ جڳهن جي نشاندهي ڪرڻ، ڪميونٽي جي سڀني ميمبرن لاءِ ٽوائلس تائين پهچ کي يقيني بڻائڻ، ۽ صنف جي لحاظ کان حساس بيزائن جي خصوصيتن کي شامل ڪرڻ شامل آهي.

7. سنڀال ۽ سار سنڀال: باقاعده سار سنڀال ۽ صفائي ضروري آهي انهي ڳالهه کي يقيني بڻائڻ لاءِ ته عوامي ٽوائلس حفظان صحت ۽ استعمال ۾ محفوظ آهن. مقامي ڪائونسلن کي انهن سهولتن جي جاري سار سنڀال لاءِ وسيلا مختص ڪرڻ گهرجن.

8. ڪميونٽي مصروفيت ۽ تعليم: اهو ضروري آهي ته ڪميونٽي سان مشغول ٿيڻ لاءِ انهن جي ضرورتن ۽ ترجيحن کي سمجهڻ لاءِ. مقامي ڪائونسلون صفائي جي اهميت، حفظان صحت جي عملن، ۽ عوامي ٽوائلس جي صحيح استعمال ۽ سار سنڀال بابت آگاهي مهتم هلائي سگهن ٿيون.

9. فنڊنگ ۽ پارٽنرشپ: فنڊنگ کي محفوظ ڪرڻ مقامي ڪائونسلن لاءِ هڪ اهم چئلينج آهي. اهي مختلف فنڊنگ جا ذريعا ڳولي سگهن ٿا، بشمول سرڪاري گرانٽس، اين جي اوز سان شراڪت، ۽ ڪميونٽي جي مدد. جديد مالياتي ميڪانيزم، جهڙوڪ پبلڪ-پرائيوٽ پارٽنرشپ، پڻ سمجهي سگهجي ٿو.

10. نگراني ۽ تشخيص: باقاعده نگراني ۽ تشخيص جي طريقيڪار کي لاڳو ڪرڻ ۾ مدد ملندي عوامي ٽوائلس جي اثرائتي جو جائزو وٺڻ ۽ سڌارن جي علائقن جي نشاندهي ڪرڻ. ڪستمر جي راءِ مستقبل جي شروعاتن جي رهنمائي ڪري سگهي ٿي.

11. پاليسي ۽ ضابطو: مقامي ڪائونسلون پاليسين جي حمايت ۽ عمل ڪري سگهن ٿيون جيڪي صفائي ۽ عوامي صحت کي اوليت ڏين ٿيون، انهي ڳالهه کي يقيني بڻائڻ ته ڳوٺاڻن علائقن کي وسيع قومي حڪمت عملين ۾ نظر انداز نه ڪيو وڃي.

17. آخرڪار، مقامي ڪائونسلن کي ڳوٺاڻن علائقن ۾ عوامي ٽوائلس جي چئلينج کي منهن ڏيڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪرڻو پوندو. اسٽريٽجڪ منصوبابندي، ڪميونٽي مصروفيت، ۽ نوان فنڊنگ حل ذريعي، اهي عوامي صفائي جي سهولتن تائين پهچ ۽ معيار کي خاص طور تي بهتر بڻائي سگهن ٿا، ان سان ڳوٺاڻن برادرين جي صحت، وقار، ۽ خوشحالي کي وڌايو.

18. صاف ۽ فعال عوامي ٽوائلس تائين رسائي بيماري جي پکيڙ کي روڪڻ لاءِ اهم آهي. عوامي ٽوائلس هر ڪنهن لاءِ پهچ هجڻ گهرجن، قطع نظر عمر، جنس يا جسماني صلاحيت جي. مناسب طرح سان ٺهيل سهولتون معذورن، والدين سان گڏ ننڍڙن ٻارن ۽ بزرگن لاءِ آهن. صاف، چڱيءَ طرح برقرار رکيل ٽوائلس ذاتي صفائيءَ لاءِ هڪ محفوظ جاءِ پيش ڪن ٿا بغير ڪنهن شرمندگي يا مداخلت جي. سياح ۽ مسافر پنهنجي سفر دوران عوامي ٽوائلس تي ڀروسو ڪندا آهن. ناڪافي سهولتن سان گڏ شهر سياحن/سياحن تي منفي تاثر ڇڏي ڏيڻ جو خطرو آهن. چڱي طرح رکيل ۽ چڱي طرح برقرار رکيل ٽوائلس شهري ترقي ۾ حصو وٺن ٿا رهاڪن ۽ سياحن لاءِ زندگي جي مجموعي معيار کي وڌائڻ سان. پاڻي جي بچاءَ واري سامان سان ليس عوامي ٽوائلس ۽ ماحول دوست طريقا پاڻي کي بچائڻ ۽ ماحولياتي آلودگي کي گهٽائڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪن ٿا. مناسب فضول نيڪال مٽي ۽ پاڻي جي ادارن جي آلودگي کي روڪي ٿو. عوامي غسل خانو صرف سهولتون نه آهن. اهي هڪ مهذب سماج جا لازمي جز آهن، جيئن ائين ۾ هڪ باوقار زندگي جي حق جي ضمانت ڏني وئي آهي، جيئن محترمه شهلا ضياءَ ۾ بيان ڪيو ويو آهي - هڪ صحتمند ماحول جو حق، زندگي ۽ وقار جو بنيادي حق آهي پاڪستان جي ائين جي شق نمبر 9 ۽ 14. سپريم ڪورٽ پنهنجي فيصلي ۾ چيو ته لفظ ”زندگي“ انساني وجود جي سمورن پهلوئن، انهن سمورين سهولتن ۽ سهولتن جو احاطو ڪري ٿو، جن مان هڪ شخص قانوني ۽ آئيني طور تي عزت سان لطف اندوز ٿيڻ جو حقدار آهي.

19. هاڻي هن موڙ تي اهو مناسب ٿيندو ته پاڪستان جي ائين جي آرٽيڪل 14 جو حوالو ڏنو وڃي، جيڪو انساني وقار سان واسطو رکي ٿو ۽ آرٽيڪل 25 ۾ برابري ۽ غير امتيازي سلوڪ جي بنيادي مينڊيٽ جو ذڪر ڪيو ويو آهي. پاڪستان جي ائين ۾ جنس، ذات پات، نسل يا نسل جي فرق کان سواءِ، جيڪي مستقل يا عارضي طور تي پنهنجي روزي ڪمائڻ جي قابل نه هوندا آهن، انهن کي زندگيءَ جي ضرورتن جهڙوڪ کاتو، لباس، رهائش، تعليم ۽ طبي امداد فراهم ڪرڻ جو حڪم ڏنو ويو آهي. ڪمزوري، بيماري يا بيروزگاري جو حساب. ائين، بنيادي حقن جي جامع فهرست ۽ سڀني شهرين جي سماجي ۽ نسلي شموليت سان، انساني حقن جي حفاظت ۽ سڀني شهرين کي سماجي انصاف فراهم ڪرڻ جو بنيادي وسيلو آهي، بشمول معذور ماڻهن. اهو ماڻهن جي اهڙي طبقي جي حقن جي ڪنهن به خلاف ورزي جي خلاف هڪ ڍال طور ڪم ڪري ٿو. ميسرز الرحيم ٽريولز اينڊ ٽورز ڪيس ۾ سپريم ڪورٽ فيصلو ڏنو ته: ”انسان انفرادي يا اجتماعي ترقيءَ جو سوچي به نٿو سگهي جڏهن هو زندگيءَ جي بنيادي ضرورتن جهڙوڪ گهٽ ۾ گهٽ کاتو، ڪپڙا ۽ رهائش نه ٿو ڏئي سگهي. زندگيءَ جي انهن بنيادي ضرورتن جو حق بنيادي ۽ بنيادي طور معاشي حق آهي. تنهن ڪري، ان تي عمل ڪرڻ گهرجي. مٿين وعدن کان علاوه، پاڪستان، گڏيل قومن جي مختلف چارٽرن تي دستخط ڪندڙ جي حيثيت سان، انهن بين الاقوامي دستاويزن ۾ موجود اصولن ۽ مقصدن کي برقرار رکڻ جو پابند آهي. پابندي اقوام متحده جي نظام پاران مقرر ڪيل عالمي معيارن جي قوم جي عزم کي ظاهر ڪري ٿي.

20. انساني حقن جي عالمي پڌرنامي (UDHR) اميد جي روشني جي طور تي بيٺو آهي - هڪ تاريخي دستاويز جيڪو سرحدن ۽ ثقافتن کي پار ڪري ٿو. مختلف قانوني ۽ ثقافتي پس منظرن جي نمائندن پاران تيار ڪيل، 10UDHR ڊسمبر 1948 تي پيرس ۾ گڏيل قومن جي جنرل اسيمبلي پاران جاري ڪيو ويو. اهو واضح ڪيو ته بنيادي انساني حقن، جن کي عالمي طور تي محفوظ ڪيو وڃي. هي يادگار اعلان 500 کان وڌيڪ ٻولين ۾ ترجمو ڪيو ويو آهي، سڄي دنيا ۾ گونج. بنيادي اصول: انساني وقار ان جي دل ۾ آهي ته ان جي موروثي وقار جي سڃاڻپ ۽ انساني خاندان جي سڀني ميمبرن جي برابر، ناقابل قبول حقن کي تسليم ڪيو وڃي. UDHR جرئت سان اعلان ڪري ٿو ته هر فرد ۽ هر سماجي اداري کي انهن حقن ۽ آزادي جي احترام کي فروغ ڏيڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي. اهو صرف هڪ قانوني دستاويز ناهي. اهو هڪ اخلاقي ضابطو آهي جيڪو انسانيت کي آزادي، انصاف ۽ امن ڏانهن رهنمائي ڪري ٿو. صفائي: وقار جو مسئلو، ٻين ڪيترن ئي انساني حقن جي مسئلن کان وڌيڪ، انساني وقار جي تصور کي ظاهر ڪري ٿو.

21. صنفِي برابري سان ڳنڍيو: صفائي صرف هڪ بنيادي ڍانچي جو مسئلو ناهي. هي انساني وقار جو معاملو آهي. جڏهن ماڻهن کي صفائي جي مناسب سهولتن تائين رسائي نه هوندي آهي، انهن جي حقن تي سمجهوتو ڪيو ويندو آهي. مثال طور، کليل ۾ رفع حاجت ڪرڻ جا دور رس نتيجا آهن، جن ۾ غذائي کوٽ، گهٽجڻ، ۽ دستن جي بيمارين ۾ اضافو شامل آهي. اضافي طور تي، غير مناسب حفظان صحت سان لاڳاپيل شرم صنفِي عدم مساوات کي برقرار رکي ٿي.

22. زندگي جي مناسب معيار جي حق مان نڪتل: جيتوڻيڪ اقتصادي، سماجي ۽ ثقافتي حقن تي بين الاقوامي معاهدي جي اندر واضح طور تي شمار نه ڪيو ويو آهي، صفائي جي حق کي مناسب معيار جي زندگي جي حق جي اثر جي طور تي سمجهي سگهجي ٿو. بلاشڪ، صفائي انساني پلائي، صحت ۽ باطني وقار جو بنياد آهي. هڪ دعويٰ مضبوط طور تي گڏيل قومن جي انساني حقن جي عالمي پڌرنامي جي آرٽيڪل 12 ۽ 25 جي شقن ۾ جڙيل آهي. ان کان علاوه، مناسب طور تي ان تاريخي قانوني مثال ڏانهن اشارو ڪري سگهجي ٿو جيڪو مشهور الجهاد ٽرسٽ ڪيس ۾ پيش ڪيو ويو آهي، جنهن ۾ سپريم ڪورٽ چيو هو ته:

- ائين ۾ شامل ڪيل بنيادي حق اصل ۾ انساني حقن جي عالمي پڌرنامي جي ڪجهه آرٽيڪلز ۾ مهيا ڪيل حق جي عڪاسي ڪن ٿا. سپريم ڪورٽ، اڳئين کي ٺهڪندڙ ڪندي، بعد ۾ حوالو ڏئي ٿو، جيڪڏهن ٻنهي جي وچ ۾ ڪو به تڪرار نه آهي ته آزاديءَ جي تعبير جو مقصد ماڻهن جي فائدي کي وڌائڻ ۽ قومن جي ڪميونٽي سان هڪجهڙائي حاصل ڪرڻ لاءِ.

23. اهو مناسب ٿيندو ته هتي پبلڪ ٽوائلس بابت لاڳو قانوني شق جو حوالو ڏنو وڃي جيئن سنڌ لوڪل گورنمينٽ ايڪٽ 2013 جي پارٽ 2 ۾ بيان ڪيو ويو آهي، جيڪو هن ريت آهي:-

2. عوامي ٽوائلس.

(1) هڪ ڪارپوريشن، ميونسپل ڪميٽي يا ٽائون ڪميٽي ۽ جيڪڏهن حڪومت طرفان گهريل هجي، مناسب هنڌن تي هر جنس جي الڳ الڳ استعمال لاءِ ڪافي تعداد ۾ پبلڪ ليٽرينز مهيا ڪري ۽ برقرار رکندا ۽ ان کي مناسب طريقي سان برقرار رکندا

(2) ڪنهن به عوامي جاءِ يا زمين جو قبضو ڪندڙ جنهن سان ليٽرين يا پيشاب خانو جڙيل آهي، اهڙي ليٽرين يا پيشاب کي لاڳاپيل ڪائونسل جي اطمينان لاءِ سٺي حالت ۾ رکي ۽ ان مقصد لاءِ ضروري هجي يا جيئن بيان ڪيل هجي ڪائونسل .

3) جتي ڪو به احاطو پرائيو يا پيشاب سان گڏ هجي، يا ڪنهن مناسب پرائيو يا پيشاب جي بغير هجي، يا جتي پرائيو يا پيشاب اعتراض جوڳو هجي، لاڳاپيل ڪائونسل، نوٽيس ذريعي، اهڙي احاطي جي مالڪ کي گهريل هجي :

a. اهڙيون يا اهڙيون اضافي privy يا urinal جون سهولتون مهيا ڪرڻ لاءِ جيئن نوٽيس ۾ بيان ڪيل هجي؛ يا

b. privy يا urinal جي سهولت ۾ اهڙيون اڏاوتي يا ٻيون تبديليون ڪرڻ جيئن بيان ڪيل هجي؛ يا

c. privy يا urinal کي هٽائڻ لاءِ ؛ ۽

d. زير زمين نيڪال جو نظام موجود هجي، ڪنهن privy يا urinal جي سهولت سان جڙيل ڪنهن privy يا urinal جي سهولت کي تبديل ڪرڻ لاءِ.

جيئن ته سنڌ صوبي جو تعلق آهي، ڇاڪاڻ ته هي ڪم مٿي ڄاڻايل شق تحت ٽائون ميونسپل ڪارپوريشن جي دائري ۾ اچي ٿو، تنهن ڪري هر ٽائون ميونسپل ڪارپوريشن پنهنجي دائري اندر آزادانه طور تي اهڙن عوامي ٽوائلس قائم ڪرڻ ۽ ان جي سنڀال ڪرڻ جي پابند آهي.

24. ان کان علاوه، سنڌ جي صفائي واري پاليسي 2017، جنهن کي باضابطه طور تي سنڌ جي وڏي وزير منظور ڪيو ويو 17.05.2017 تي نوٽيفڪيشن. اها پاليسي صفائي جي خدمتن کي وڌائڻ ۽ سنڌ جي شهرين لاءِ حفظان صحت واري ماحول کي فروغ ڏيڻ جي مقصد سان قائم ڪئي وئي. بهرحال، اهو لڳي ٿو ته هن پاليسي جي شرطن تي عمل ڪرڻ لاءِ اڃا تائين ڪنڪري قدم کنيا ويا آهن.

25. ان ڳالهه تي زور ڏيڻ جي ضرورت آهي ته ملڪ ۾ محفوظ، صاف سٽرو ۽ صفائي سٽرائي واري ماحول کي يقيني بڻائڻ لاءِ ڪيترائي قانون، پاليسيون ۽ منشور موجود آهن، پر ان تي عمل ڪڏهن به نه ٿو ٿئي، سواءِ چند درخواستن جي. خاص طور تي ٽوائلس جي قيام ۽ سار سنڀال جي حوالي سان نه، شايد شعور ۽ دلچسپي جي ڪوت سبب، ٻيو ته هڪ عام مسئلو آهي، جيتوڻيڪ ان جو انفرادي مسئلو به آهي. اڪثر ٽوائلس جي ضرورت عوامي هنڌن تي محسوس ڪئي ويندي آهي، جتي مختلف شهرن جا ماڻهو، مسافر يا سياح گهمڻ ايندا آهن، جهڙوڪ بس اسٽاپ، ريلوي اسٽيشنون يا پارڪ. بهرحال، انهن قانونن ۽ پاليسين جو نفاذ صرف تحريرن تائين محدود ناهي پر مناسب فورمن تي فردن جي ذريعي پڻ طلب ڪري سگهجي ٿو. دائرو. جڏهن ته، پاڪستان پينل ڪوڊ سيڪشن 268 کان 291 تائين سزا ڏئي ٿو، انهي سان گڏ ضابطه فوجداري جي يو / سيڪشن 133 ۽ 143 مئجسٽريٽ کي بامعنيٰ اختيار ڏئي ٿو ته اها شڪايت يا معلومات جو نوٽيس وٺي ۽ پريشاني کي ختم ڪري سگهي خاص طور تي غير موجودگي جي صورت ۾. ٽوائلس جي سار سنڀال، انهن کي استعمال ڪرڻ يا نه ڪرڻ ۾ عوام کي تڪليف پيدا ڪري ٿي، تنهنڪري اهڙي شڪايت کي آزاديءَ سان غور ڪيو ويندو ۽ ميرٽ تي فيصلو ڪيو ويندو، بشمول عوامي ڪارڪنن جي خلاف.

26. سنڌ حڪومت، ڪراچي ڊولپمينٽ اٿارٽي (KDA)، ملير ڊولپمينٽ اٿارٽي (MDA)، ڪراچي ميٽروپوليٽن ڪارپوريشن (KMC) ۽ ٽائون ميونسپل ڪارپوريشنز جي اولين ذميواري آهي ته هو تعميراتي ڪم کي سنجيدگيءَ سان، احتياط سان ۽ بغير ڪنهن رڪاوٽ جي پهچ. عوامي ٽوائلس جي. انهن سهولتن کي سوچڻ گهرجي ته عورتن جي مخصوص ضرورتن کي پورو ڪرڻ لاءِ، مختلف طور تي معذور ۽ بزرگ. اهڙن قدامت کي اپنائڻ سان، اهي اختيارين نه رڳو اندروني انساني وقار جي حفاظت ڪن ٿا پر فعال طور تي حفظان صحت کي فروغ ڏين ٿا، انهي سان گڏ صحت مند ۽ وڌيڪ شامل برادرين جي تخليق کي فروغ ڏين ٿا.

27. مٿين هدايتن موجب، سيڪريٽري پبلڪ هيلٿ انجنيئرنگ اينڊ رورل ڊولپمينٽ ڊپارٽمينٽ سنڌ ۽ وومين ڊولپمينٽ ڊپارٽمينٽ جو فرض آهي ته هو سنڌ صفائي پاليسي 2017 تي پوري محنت سان عمل ڪري. صنفِي برابري ۽ عورتن کي بااختيار بڻائڻ واري پاليسي 2017، ٻنهي خطن ۽ روح ۾. ان کان علاوه سنڌ جي ايڊيشنل چيف سيڪريٽري، ڪراچي ڊولپمينٽ اٿارٽي (KDA) جي ڊائريڪٽر جنرل، ملير ڊولپمينٽ اٿارٽي (MDA) ۽ ڪراچي ميٽروپوليٽن ڪارپوريشن (KMC) جي ميئر کي حڪم ڏنو ويو آهي ته هو ان جي قيام، وجود بابت جامع رپورٽون پيش ڪن. ۽ عوامي ٽوائلس جي باقاعده سار سنڀال. اهي رپورٽون مختلف عوامي جڳهن ۾ واقع سڀني عوامي ٽوائلس جي حالت ۽ آپريشنل اسٽيٽس جو هڪ تازه ترين جائزو مهيا ڪرڻ گهرجن. هي هدايت نامو ڪم ڪري ٿو انهي ڳالهه کي يقيني بڻائڻ لاءِ ته قائم ڪيل صفائي ۽ صنفِي برابري جون پاليسيون صرف رسمي نه آهن، پر فعال طور تي لاڳو ڪيون ويون آهن ۽ عوامي سهولتن جي بهتري ۾ نمايان آهن. انهن پاليسين تي سختي سان عمل ڪرڻ ضروري آهي ته جيئن سڀني شهرين لاءِ هڪ جامع ۽ حفظان صحت واري ماحول کي فروغ ڏنو وڃي.

28. ان حڪم جي ڪري ڊويزنل سطح تي ڪميٽيون منظم طريقي سان قائم ڪيون وينديون جيڪي ڪمشنرن جي نگرانيءَ ۾ پنهنجي لاڳاپيل ڊويزنن جي نمائندگي ڪن. اهي ڪميٽيون لاڳاپيل ڊپٽي ڪمشنرن، ميٽرز، ٽائون ميونسپل ڪارپوريشنز جي چيئرمينن ۽ سمورن لاڳاپيل کاتن تي مشتمل هونديون. ياد رهي ته ڪراچي شهر ۾ ان ڪميٽي جي قيادت ڪراچي جو ميئر ڪندو.

ڪميٽين جو مينڊيٽ

(i) انهن ڪميٽين جو بنيادي مينڊيٽ ٻه ڀيرا آهي: پهريون، عوامي ٽوائلس جي سار سنڀال ۽ سار سنڀال جي نگراني ڪرڻ. ۽ ٻيو، عورتن لاءِ عوامي ٽوائلس مختص ڪرڻ، خاص ڪري عوامي هنڌن ۽ سرڪاري احاطي ۾.

(ii) اهو انهن ڪميٽين جو فرض آهي ته اها يقيني بڻائي ته اهي ضروري سهولتون فعال، رسائي لائق (مفت)، رڪاوٽ کان آزاد، ۽ خرچ مفت ۾ برقرار رکيا وڃن.

(iii) انهن ڪميٽين کي انهن عوامي ٽوائلس جي موثر انتظام لاءِ مستقبل جي حڪمت عمليون ٺاهڻ جو ڪم ڏنو ويو آهي، عوام جي شموليت ذريعي بلڊنگ رن ۽ منتقلي کان متاثر ٿي.

(iv) هن اسٽريٽجڪ طريقي ۾ شامل ٿيڻ گهرجي هموار انتظام، برابري واري ورڇ، ۽ انهن سهولتن جو بهتر استعمال.

(v) ان سان گڏ، تعميل کي لاڳو ڪرڻ لاءِ، سڄي صوبي جي ڊپٽي ڪمشنرن کي هدايت ڪئي وئي آهي ته هو پنهنجي لاڳاپيل دائري مان اسسٽنٽ ڪمشنرن کي نامزد ڪن. اهي مقرر ٿيل اهلڪار باقاعده معائنو ڪرڻ لاءِ ضلعي ڪائونسلن/ٽائون ميونسپل ڪارپوريشن جي چيئرمينن سان ڀرپور تعاون ڪندا.

(vi) انهن معائنن جو مقصد ان ڳالهه جي تصديق ڪرڻ آهي ته اهي علائقا جيڪي عوامي ٽوائلس لاءِ مقرر ڪيا ويا آهن اهي حددخلين کان پاڪ آهن ۽ صرف انهن جي گهربل مقصد لاءِ وقف آهن.

(vii) جيڪڏهن انهن سهولتن واري پلاٽن تي ڪنهن به حددخلي جو پتو پوي ٿو ته اهڙين حدن کي درست ڪرڻ لاءِ فوري ۽ فيصلائي قدم کنيا وڃن ۽ پبلڪ ٽوائلس لاءِ رکيل پلاٽن کي رڪارڊ آف رائٽس ۾ تبديل ڪيو وڃي.

(viii) متاثر علائقن کي فوري طور تي بحال ڪيو وڃي، سڀني ضروري سهولتن سان ليس ڪيو وڃي، ۽ انهن جي مناسب ڪم کي بحال ڪيو وڃي.

29. آخر ڪار، هڪ وڏي آگاهي مهم شروع ڪئي وڃي، جنهن جو مقصد شهرين کي انهن ناگزير سهولتن تائين رسائي جي بنيادي حق بابت آگاهي ڏيڻ آهي. عوامي ٽوانٽس جي دستيابي، مقام ۽ اهميت جي باري ۾ معلومات جي عوامي ورهاست هڪ حفظان صحت ۽ جامع شهري ماحول کي فروغ ڏيڻ لاءِ اهم آهي. جيئن هدايت ڪئي وئي آهي، انهن قدامت جي پيش رفت ۽ تعميل تي جامع رپورٽون هن ڪورٽ جي MIT-II پاران اسان جي چيئرمين ۾ جائزو وٺڻ لاءِ پيش ڪيون وينديون. چيف سيڪريٽري سنڌ ۽ ايڊيشنل چيف سيڪريٽري لوڪل گورنمينٽ ان تي عمل ڪندا. فاضل رجسٽرار ۽ ايڊيشنل MIT-II آرڊر جي تعميل کي يقيني بڻائيندا ۽ ان کي سرڪاري ويب سائيٽ تي سنڌي ۽ اردو ٻولين ۾ اپلوڊ ڪندا.

30. نتيجي ۾، فوري درخواست مٿي بيان ڪيل شرطن جي مطابق ختم ڪيو ويو.

جج

جج